

**I. MEĐUNARODNA ZNANSTVENO -
STRUČNA KONFERENCIJA**

**ZBORNİK
SAŽETAKA**

KNIN 2018

**DRUŠTVENI I GOSPODARSKI RAZVOJ
RURALNIH KRAJEVA U ZEMLJAMA
JUGOISTOČNE EUROPE -
IZAZOVI I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI**

ORGANIZATOR KONFERENCIJE: VELEUČILIŠTE «MARKO MARULIĆ» U KNINU

ZAHVALJUJEMO NA POMOĆI PRI ORGANIZACIJI KONFERENCIJE:

GRAD KNIN

**ŠIBENSKO-KNINSKA
ŽUPANIJA**

ERSTE BANKA

KRKA
Nacionalni park • National Park

REGIONALNO OCJENJIVANJE MLIJEČNIH PROIZVODA

u organizaciji Hrvatske poljoprivredno šumarske savjetodavne službe

5. IZLOŽBA SIRA IZ MIŠINE

u organizaciji

Hrvatska poljoprivredno šumarska savjetodavna služba

Veleučilište «Marko Marulić» u Kninu

Udruga malih sirara Šibensko – kninske županije „Mišinac“

IZDAVAČ: VELEUČILIŠTE «MARKO MARULIĆ» U KNINU

Glavna urednica:

izv.prof.dr.sc. Marija Boban

Programski odbor:

izv. prof. dr. sc. Marija Boban – predsjednica
prof. dr. sc. Boro Mioč – član
prof. dr. Zlatan Sarić – član
dr. sc. Renata Stasiak Betlejewska – član
dr hab. inž. Robert Ulewicz – član
prof. dr. sc. Jadranka Frece – član
dr. sc. Margarita Davikowska – član
dr. sc. Zvezda Bogevska – član
dr. sc. Kiril Bechevandziev – član
doc. dr. sc. Boris Dorbić – član
dr. sc. Marijana Drinovac Topalović – član
dr. sc. Marko Jelić – član
dr. sc. Andrijana Kegalj – član
doc. dr. sc. Marina Krvavica – član
dr. sc. Iva Ljubičić – član
mr. sc. Ljiljana Nanjara – član
dr. sc. Miro Stipić – član
doc. dr. sc. Mladenka Šarolić – član
dr. sc. Marija Vrdoljak – član
izv. prof. dr. sc. Andrija Šušak - član

Organizacijski odbor:

Lovorka Blažević – predsjednica
Linda Martić Kuran – član
Ana Marija Alfirević – član
Emilija Friganović – član
Anita Pamuković – član
Marko Šuste – član
Marko Duvančić – član
Tomislav Svalina – član
Vedran Uroš – član
Anita Jurica – član
Žana Delić - član

Tehnički urednik i grafička obrada:

Vedran Uroš mag.ing.comp., pred.

Knin, rujan 2018.

SESIJA 1

Suvremeni izazovi i trendovi u biotehničkim znanostima

moderator: doc.dr.sc. Boris Dorbić

Svečana velika dvorana Veleučilišta „Marko Marulić“ u Kninu

1. M. Šuste, M. Šarolić, Ž. Delić, M. Rajčić, T. Svalina, Z. Marijanović: „Utjecaj soja kvasca na aromatski profil vina „Pošip“

Pošip je autohtona sorta vinove loze otoka Korčule, gdje je najviše rasprostranjena. Pošip je sorta bijelog grožđa velike sposobnosti nakupljanja sladora pa je u prošlosti vjerojatno, uz neke druge sorte služila i u proizvodnji desertnog vina prošeka. Cilj ovog rada je utvrditi sastav isparljivih spojeva vina Pošip proizvedenog „sur lie“ metodom, te ustanoviti razlike u sastavu isparljivih spojeva vina za koje je poznato da pridonose aromi. Uzorci vina Pošip proizvedeni su korištenjem dva soja kvasca: ZYMAFLORE® X16 i ZYMAFLORE® X-5, a za izolaciju isparljivih spojeva korištene su dvije metode ekstrakcije: mikroekstrakcija vršnih para na čvrstoj fazi (HS – SPME) i tekuće-tekuće metoda (LLE) ekstrakcija. Analize su provedene spregnutom tehnikom plinska kromatografija-spektrometrija masa (GC-MS). HS-SPME tehnika ekstrakcija kao najdominantnije isparljive spojeve prikazuje estere koji su prisutni u udjelima gotovo 90 %. Druga korištena metoda ekstrakcije (LLE) pokazuje znatno niže udjele estera (43,5 % i 30,1 %). U uzorku „Pošip X-16“ utvrđen je veći relativni udjel estera, viših alkohola, jabučne kiseline te fenolnog alkohola (tirozola). Kod uzorka „Pošip X-5“ utvrđen je veći relativni udjel kiselina, posebice jantarne, ugljikovodika, 4-etil fenola i piperazina. Dobiveni rezultati su uspoređeni s dostupnom literaturom, no potrebna su daljna istraživanja „sur lie“ tehnologije vina sorte Pošip.

2. M. Banić, M. Kokić, B. Dorbić, E. Friganović, E. Delić, M. Davitovska: „Istraživanje općih saznanja o nekim vrstama sukulenti i kaktusa za vrtove na Mediteranu“

Sukulente i kaktusi su vrste toplijih krajeva, osjetljive na niske temperature, a u prirodnim staništima obitavaju u ekstremnim sušnim staništima. Idealni su za toplije krajeve i sobne uvjete, jer su već u prirodnim staništima prilagođeni na suhi zrak i oskudicu vode. Stabljike i listovi navedenih vrsta su ispunjeni vodom pa su stoga otporni na njenu oskudicu i u sobnim uvjetima ih je potrebno rjeđe zalijevati. U ukrasnoj hortikulturi ove se vrste zbog svojih ukrasnih karakteristika često koriste u različite svrhe, kako u eksterijerima tako i u interijerima. Često su korištene u vrtovima na Mediteranu jer zahtijevaju manje njege, vode i hranjiva od drugih sličnih ukrasnih vrsta. U radu su navedene najvažnije karakteristike deset vrsta sukulenti i kaktusa koje se često upotrebljavaju u vrtovima na Mediteranu (*Agave americana*, *Aloe arborescens*, *Carpobrotus edulis*, *Cereus peruvianus*, *Echinopsis rivierei*, *Lampranthus auranticus*, *Opuntia ficus indica*, *Opuntia microdasys*, *Sempervivum arachnoideum* i *Yucca* sp.). U radu su također iznijeti i rezultati anketnog istraživanja za gore navedene vrste. Istraživanje je provedeno u prvoj polovici 2018. godine na odabranim lokalitetima Zadarske i Šibensko-kninske županije na uzorku od 40 ispitanika. Rezultati istraživanja su pokazali sljedeće: Atraktivnost primjene i ukrasne karakteristike sukulenti i kaktusa su ocijenjene dobrim i vrlo dobrim ocjenama. Njihov način održavanja je procijenjen uglavnom laganim i utjecaj potonjih na čovjekovo raspoloženje vrlo dobrim ocjenama.

3. B. Dorbić, L. Zemunović, T. Zemunović, E. Friganović, E. Temim, K. Arar: „Istraživanje općih saznanja o nekim vrstama trajnica na Mediteranu“

Trajnice ili perene su biljne vrste koje žive dvije ili više godina. Najraznolikija su skupina ukrasnog bilja koja pokazuje veliku raznolikost oblika, boja, formi, teksture i mirisa. Tijekom svoje duge sezone rasta zahtijevaju malo njege. Neke od njih uspijevaju u močvarnim uvjetima, a većina ih zahtijeva prikladno melioriranu vrtnu zemlju koja sadrži dosta humusa. Većina ovih biljaka može se razmnožavati vegetativno i generativno. Trajnice se u krajobrazuprimjenjuju na sljedeće načine: kao pojedinačne biljke (soliteri), u skupinama, kao pokrivači tla, na kamenjarama, za živice itd. Na Mediteranu se najčešće uzgajaju sljedeće vrste perena: *Hedera helix*, *Cyclamen hederifolium*, *Sempervivum tectorum*, *Hydrangea* sp., *Primula vulgaris*, *Salvia officinalis*, *Dianthus barbatus*, *Chrysanthemum indicum*, *Lavandula angustifolia*, *Helichrysum italicum* čije su karakteristike dane u ovom radu. Kao izvor primarnih podataka u ovom radu korišteno je anketno istraživanje na području grada Knina i njegove okolice. Cilj anketnog ispitivanja bio je utvrđivanje općih saznanja o pojedinim dekorativnim trajnicama (primjena u krajobrazu, ukrasne karakteristike vrste, način održavanja i utjecaj pojedinačnih vrsta na čovjekovo raspoloženje). Anketno ispitivanje je provedeno tijekom travnja 2017. godine na uzorku od 50 ispitanika. Rezultati istraživanja su pokazali sljedeće: ispitanici primjenu trajnica u krajobrazu i njihove ukrasne karakteristike ocjenjuju vrlo dobrim ocjenama. Način održavanja procjenjuju kao uglavnom lagan, a utjecaju trajnica na čovjekovo raspoloženje su dodijeljene visoke vrlo dobre ocjene.

4. E. Delić, B. Dorbić, J. Medak, S. Džafić, A. Bakrač: „Mogućnosti primjene nekih ugroženih i zaštićenih dendrovrsta Bosne i Hercegovine u ukrasnoj hortikulturi“

Republika Bosna i Hercegovina, iako mala po površini, po broju autohtone dendroflora, koja broji 279 vrsta i hibrida drveća, grmlja i polugrmlja s velikim brojem podvrsta, varijeteta i formi, spada u red veoma bogatih država s navedenim u usporedbi s ostalim europskim državama. Samim time, određene biljne vrste naše flore zbog stihijskoga utjecaja čovjeka na prirodu i biljni svijet (izravne sječe, devastacije staništa, sabiranja ljekovitih biljaka, vrsta s dekorativnim vrijednostima, promjenama klime), su u stalnoj opasnosti od izumiranja u svome prirodnome staništu. Zbog svega navedenog se neke od njih nalaze na listi u „Crvenoj knjizi“ endemičnih i rijetkih biljnih vrsta Bosne i Hercegovine. U radu su opisane neke ugrožene i zaštićene dendrološke vrste, kao i mogućnosti njihove primjene u gradskim krajobrazima. Mogu se izdvojiti sljedeće vrste: *Acer heldreichii*, *Ilex aquifolium*, *Picea omorika*, *Rhododendron hirsutum*, *Ruscus aculeatus*, *Taxus baccata*. Navedene ideje i promišljanja iz rada mogu potaknuti i druga primijenjena istraživanja iz: oplemenjivanja bilja, biljne biotehnologije, zaštite ukrasnog bilja, ishrane i fiziologije bilja. Slična znanstvena istraživanja iz tematike uzgoja zaštićenih biljnih vrsta za ukrasnu hortikulturu su bila uspješno sprovedena i u Republici Hrvatskoj na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u sklopu znanstvenih projekata zavoda za Ukrasno bilje, krajobraznu arhitekturu i vrtanu umjetnost. Na ovakav način se može pridonijeti zaštiti navedenih vrsta u vidu očuvanja „EX-Situ“, kao i zaštiti navedenih vrsta da se što manje sakupljaju u njihovom prirodnom staništu.

5. J. Rumora, Ž. Prgomet, R. Ćorić: „The effect of specificity meliorated karst on vegetative potential growth of 'Plavac mali' (vitis vinifera L.)“

Abstract In the last ten years, on the Adriatic coast and on the islands, new plantations of the autochthonous "Plavac mali" variety have been raised on the substrate of meliorated karst. Grape growing of 'Plavac mali' in new vineyards, in new positions includes a new concept of technology on meliorated karst, considering technology in traditional vineyards regarding with density of the planting and the formation of the growth form. Agrotechnical methods of cutting peaks and partial defoliation are standard in vineyards on meliorated karst until they are not applied in traditional vineyards. The research was conducted on four locations on the area "Rota" and "Dingač" which includes two traditional vineyards and two vineyards on the meliorated karst each with 60 vine divided in four repetitions. The results obtained were processed using an LSD test at $p \leq 0.05$. No statistically significant difference in the parameter of average number of clusters per vine was found in this study, traditional vineyards 10,41 respectively 10,43 to vineyard on meliorated karst. Vegetative growth potential is determined by the mass of the dried bunch. In both the observed years, the average values mass of the dried bunch are balanced and similar and obtained showed statistically not significant levels from traditional vineyards (1,62 kg) compared to the obtained average values of meliorated karst (1,69 kg). The growing of vineyards 'Plavac mali' on the substrate of meliorated karst and the application of new cultivation technologies results have shown that the average number of cluster per vine do not differ significantly while vegetative growth potential is similar to that at traditional vineyards.

6. K. Crnica, A. Pamuković, A. Kegelj, Lj. Nanjara: „Genetski modificirani organizmi modernog doba“

Selekcijom domestificiranih populacija divljih biljaka, čovjek je odabirao povoljne genetičke varijabilnosti u njihovom potomstvu te se na taj način direktno umiješao u prirodnu selekciju. Vertikalnim transferom genetske informacije s roditelja na potomstvo je bio jedini način stvaranja nove genetske varijabilnosti. U modernom dobu dostignuća moderne molekularne biologije, biotehnologije i genetskog inženjerstva omogućila su manipulacije genetskim materijalom na molekularnoj razini, a tako i horizontalni prijenos gena i pripadajućih svojstava između jedinki različitih, nesrodnih vrsta. Genetički modificirani organizam (GMO) definiran je kao organizam čiji je genom promijenjen metodama genetičkog inženjeringa te predstavlja najbrže prihvaćenu biljnu tehnologiju u modernoj povijesti. Ukupno je poznato 16 genetski modificiranih kultura, među kojima su kukuruz, soja, pamuk, uljana repica, rajčica, krumpir, šećerna repa, riža, pšenica, karanfil, bundeva, duhan, cikorija, lan, dinja i papaja. Na gotovo svim površinama su uzgajane pretežito četiri kulture, i to soja koja zauzima čak 60% svih površina GM hrane, zatim kukuruz, pamuk i uljana repica. Genetički modificirani organizmi predstavljaju potencijal da revolucioniraju cjelokupnu poljoprivredu te korist koju donosi kako proizvođačima tako i potrošačima, dok s druge strane postoje indicije da ovi organizmi narušavaju bioraznolikost i postaju eko-kontaminatori, kao i da mogu, naročito na duže staze, negativno utjecati na zdravlje ljudi.

7. B. Stipanović: „Tržišna proizvodnja maslina u RH prije i nakon ulaska u EU“

Odabrani predmet istraživanja je tržišna proizvodnja maslina u RH prije i nakon ulaska u EU. Navedena tema je odabrana jer ulazak u EU predstavlja brojne prednosti, ali i izazove za maslinare u RH. Prednosti proizlaze iz dostupnosti slobodnog jedinstvenog tržišta EU te financijske i savjetodavne potpore u skladu s kohezijskom politikom EU. Izazov je suočavanje s inozemnom konkurencijom i potreba za kontinuiranim unaprjeđenjem kvalitete. Cilj istraživanja je bio utvrditi kako se ulazak u EU odrazio na stanje maslinarstva u RH; konkretno postoji li statistički značajna razlika između ukupne površine maslinika i količine tržišno orijentirane proizvodnje u razdoblju te prinosa po hektaru prije i nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Rezultati istraživanja ukazuju na statistički značajno povećanje ukupne površine maslinika u dva usporedna razdoblja od 2008.-2012. i 2013.-2017. te na statistički značajno smanjenje prinosa maslinika u t/ha. Preporuka izvedena na temelju rezultata istraživanja je ulaganje u proces navodnjavanja kako bi se smanjila ovisnost o vremenskim prilikama (suši) tijekom ljetnih mjeseci. Preporuka je donesena jer iznimno visoke oscilacije u prinosu masline onemogućuju potpuno iskorištenje potencijala hrvatskog maslinarstva i tržišnih prilika nakon ulaska u EU.

8. S. Mandarić: „Ethno-philological heritage in Vrlika“

In this paper the spoken literature of the city of Vrlika and surrounding villages has been presented. The objective of the paper was to collect and present as many materials as possible in order to preserve the spoken literature from being lost. The difficulties were to find enough sources of spoken literature from this region. The paper was based on three groups of materials: legends, old prayers and couplets. There are many examples of legends from this region, which are results of historical events in this area. This region changed its rulers very often because it was on the borderline of different empires. The legends of the heroes were results of adversities with which the inhabitants of this area had to cope with. Legends promote the values from that period- honour and honesty. The examples of the old prayers show us the religious tradition of the inhabitants from this region, for which the religion was the consolation in every adversity. It is the number of examples of religious lyrics that show us what the religion meant to them and how they expressed their gratitude and obedience. Moreover, there are many examples of couplets, which reflect the mentality of inhabitants from the region of Vrlika. They were mostly used to compete in chanting or as a ritual of courting. The materials from this paper are not only used to preserve the cultural tradition and identity of the inhabitants from this region, but they are used to understand the social and historical context.

SESIJA 2

Poduzetništvo i investicije u ruralnim krajevima
moderator: Linda Martić Kuran, univ.spec.oec.,v.pred..
Multimedijalna dvorana Studentskog doma „Fra Lujo Marun“

1. B. Dorbić, P. Gardijan: „Ruralna poljoprivreda u ekonomiji doživljaja „od Knina do Skradina“ 21. stoljeća“

Za prave “ruralne” doživljaje, zaštita prirode je zasigurno i najneposrednija zaštita čovjeka, domaćina i gosta, jer je ona jedino moguća matrica opstanka. Doživjeti darove očuvane prirode „od Knina do Skradina“ treba zaviriti u njenu dubinu, kročiti nogama kanjonima Krke, Krčića, Čikole, do izvora njenih pritoka, kraških poljica, brijegova i zaravni, gdje pasu ovce, koze, poje se krave, konji, magarci, uzgajaju pčele, sade vinogradi i maslinici, gdje se još uvijek “čuva” tradicionalni način života. Ruralni turizam, očuvano prirodno okruženje, podržava naslijeđena materijalna i duhovna kultura, ugođaji dobrodošlice, tradicijska gostoljubivos, koja pričama iz prošlosti dramaturški oživljava davno prošla vremena. Razvoj poljoprivrede gradova i općina svoj potencijal zasniva na postojećem stanju zemljišnih površina, biljnih kultura i stočarstva „od Knina do Skradina“. Najzastupljenije kulture skradinskog područja su maslina koja se uzgaja na 328,41 ha, vinova loza na 73,62 ha, kao i livade. Perspektivna je i rasadničarska proizvodnja. U stočarstvu dominantno je ovčarstvo. Na navedenom području bi bilo poželjno poticati razvoj kozarstva i krupne stoke. Na drniškom području prevladavaju pašnjaci s 497 ha, vinova loza 127,28 ha, livade 122,76 ha, maslina 63,63 ha itd. Na kninskom području najveći udio poljoprivrednog zemljišta je u privatnom vlasništvu, gdje dominiraju pašnjaci 17.933,40 ha, zatim oranice i vrtovi 3.215,20 ha, livade 1.023,20 ha, vinogradi 408, 80 ha, voćnjaci 60,90 ha itd. Pogodni klimatski uvjeti pogoduju razvoju hortikulturne proizvodnje, a mogućnosti su za veće i racionalnije stočarstvo.

2. M. Kutlača: „Impact of new trends in tourism on development of rural areas“

The intent of this paper is to look at the current changes of trends in tourism and its impact on rural development. The definition of the rural area indicates us the poorly developed area, the lack of infrastructure and connection, but abundant with preserved natural beauty, material and immaterial heritage, authenticity, rich tradition and local story. In the modern times where globalization is an inevitable factor of our lives, more and more different trends emerge in tourism and the needs of tourists. It is a starting point and an opportunity for creating a new approach to rural development areas. And it is the possibility of transforming the former weakness of the rural areas into the positive opportunities of sustainable development. Therefore, it is necessary to diversify, to create synergy through the symbiotic mode of action of all stakeholders in the rural area, to create a local identity, to valorize own resources and to define marketing guidelines. It is important to emphasize the integral approach to the rural area, as we are able to create sustainable strategies and contribute to the preservation of the uniqueness, value and authenticity of the rural area. In this way, we add a new value to the tourism experienced to every rural area. The traditionally rural areas with rich heritage and natural resource, valorized resource have the best basis or sustainable development, including common strategies, visions of their local areas, but without neglecting the preservation natural wealth. During the segmentation and profiling process it is important to keep up with natural, ethical and aesthetic features of the rural area. And by creating a new approach- personalized to the guest (a good host), the authenticity of the area, we are creating and the Visual identity of destinations that reflect on the quality and content of our offerings. The main marketing magnet is a natural resource and all other are additional values of the rural area. The vision presents who we are and what we want to become. Therefore, we need to join together all the stakeholders in the process, formulate a common integrated offers to satisfy specific needs of the selected tourist segments and preserve our values.

3. M. Kovilić, I. Talić, P. Gardian: „Bit ekonomije doživljaja „od Knina do Skradina“ 21. Stoljeća“

Vjekovno je najteže pitanje svakog čovjeka kao poduzetnika, proizvođača - ponuđača: kako na osobit način zadovoljiti izražene i spoznate potrebe, želje, motive i očekivanja svojih kupaca, potrošača, u turizmu gostiju? Civilizacija 21. st. je pred ogromnim izazovom da prirodu mudro koristi i očuva. Doživljaji čovjeka kao kupca, potrošača, u turizmu gosta, iznad svega emocionalnog bića, najznačajniji su aspekti kvalitete, kao mjerekojomseodređuje dali su, i koliko, proizvodi, usluge, atrakcije i događanja turističke destinacije korisni, vrijedni ukategorijamapristojni, dobri, vrlo dobri, izvrsni. Ekonomija doživljaja je svojevrсна artikulacija, oblikovanje tih potreba, želja, očekivanja ljudi za nečime što će platiti i nakon toga reći da je bilo dobro, izvrsno, fantastično, doživljaj koji će se zauvijek pamtit, a ne brzo zaboraviti. Poduzetnici u turizmu koji su shvatili snagu emocija i duha u ljudskom ponašanju razvijaju osjetilno-emocionalnu - doživljajnu ekonomiju radi svog ugleda kao ponuđača, ponude proizvoda i usluga, atrakcija i događanja „od Knina do Skradina“. Prije svega radi sjajnih doživljaja i ugleda svojih gostiju, većeg zadovoljstva, većih prihoda i zarade. „Prodajte snove, a ne proizvode“, govorio je S. Jobs. Za ekonomiju doživljaja „od Knina do Skradina“, bitna je kreativnost poduzetnika, kreativnost kojamora biti korisna i utrživa. Svatko se može naučiti kako proizvesti neki proizvod, ali ne može se svatko naučiti gostoprimstvu i gostoljubivosti, što je pretpostavka sjajnih doživljaja.

4. M. Kovilić, S. Dino, P. Gardijan: “Doživljajna ekonomija „od Knina do Skradina“ 21. stoljeća“

Svijet 21. stoljeća sve više se suočava s brojnim ograničenjima i negativnim trendovima vezanim za: izvore pitke vode i čistog zraka, energije i sirovina, ekološke poljoprivrede, zdrave hrane i dr., ali i pozitivnim ljudski izvorima: neiscrpane kreativne, inovativne, znanstvene, analitičke i praktične inteligencije i mašte. Zato je ova civilizacija je pred ogromnim izazovom da prirodu istovremeno mudro koristi i čuva, odnosno čuva i koristi. Destinacijskim gostima i domaćinima ideal je živjeti bogatiji, smisleniji i sretniji život: fizički, racionalno, emocionalno i duhovno. U fokusu doživljajne ekonomije je sjajan doživljaj destinacije „od Knina do Skradina“, a to je centralna „točka“, osnovna „roba“ i bit ekonomije turizma 21. stoljeća. Doživljaji gostiju 21. stoljeća izazovi su svim talentiranim stratezima, kreatorima, inovatorima, komunikatorima i organizatorima doživljajne ekonomije „od Knina do Skradina“. Umjesto racionalnim – promišljenim, proračunatim i manje toplim gostima, ponuda sjajnih doživljaja u doživljajnoj ekonomiji „od Knina do Skradina“ mora da se okreće prema većinski emocionalnim i intuitivnim gostima, potražnji 21. st. i prema brendovima, kao robama, ponudi za 21. st. Kako ostvariti doživljajnu ekonomiju „od Knina do Skradina“, bez dovoljno „svijesti o tržištu“ 21. stoljeća, bez kreiranja i razvijanja brendova na darovima: prirode, materijalne i duhovne kulture, ugostiteljstva i trgovine, te gostinske kulture domaćina destinacije „od Knina do Skradina“.

5. M. Kovilić, S. Bogot, D. Pirija: „Smještajni sadržaji bitni činitelji razvoja ekonomije doživljajne „od Knina do Skradina“ 21. stoljeća“

Putovanja i posebno turistička putovanja oduvijek prati izgradnja smještajnih kapaciteta – hotela, apartmana, kampova, turističkih naselja. Smještaj i prehrana gostiju pretpostavka je za njihov boravak u svakoj destinaciji. Ugostiteljstvo i trgovina za razvoj turizma „od Knina do Skradina“ neizostavnim su djelatnostima od kojih zavisi ukupni doživljaji, razina zadovoljstva, gostiju dok borave u destinaciji. Što će i zašto biti nužno razvijati ugostiteljstvo i trgovinu „od Knina do Skradina“ za goste i domaćine. Budući da najatraktivniji dio prostora „od Knina do Skradina“ zauzima NP Krka, najjači „magnet“ za privlačenje posjetitelja i temeljni nositelj turističkog razvoja – doživljajne ekonomije ove destinacije. Činjenica da NP Krka predstavlja zaštićeno područje to svaka gradnja bilo kojih, i smještajnih sadržaja, u i oko Parka, nužno podliježe zahtjevima zaštićenog područja. Mjere zaštite krajobraznih i kulturno-povijesnih vrijednosti i uvjeti gradnje ugostiteljskih i trgovačkih kapaciteta trebaju prostornim planovima omogućiti jedno i drugo, kao što planiraju i provode uzori zaštićenih područja kod nas i u svijetu. Naglasak u ovom radu se stavlja na ono što gosti i domaćini stvarno trebaju, što misle i kako se osjećaju, pored svih darova prirode, materijalne i duhovne kulture, nužnih ugostiteljskih i trgovačkih kapaciteta, te gostinstva – gostoprimstva i gostoljublja, nikako koristoljublja, domaćina. Najvažnije je ostvariti da destinacija „od Knina do Skradina“ funkcioniра u kontekstu radosti i sreće svojih gostiju - ekonomije sjajnih doživljaja.

6. L. Martić Kuran, L. Blažević, Lj. Ukić; „“New public management” as a basis for sustainable local community development“

Dynamic changes in the global market forced the local and regional governments to adjust their management to the needs of local entrepreneurs. Globalization and regionalization trends led to a strengthening the role of local government in promoting sustainable local development. The above changes have led to the development of a concept “New public management”, in which local governments organize their management in an entrepreneurial way. The increasing tendency of migration of people from urban centres to rural areas in search of better living conditions and better employment, forced the local authorities to organize themselves to ensure adequate conditions for development. This paper will analyse the role of local government units in the Republic of Croatia, and compare them with the local government units in selected EU countries. The main aim of this paper is to prove that the “New public management” affects the sustainable development of local communities. The research results show that the use of the concept of “New public management” contributes to improve efficiency of local government. So the local government are able to provide better service for entrepreneurs and thus indirectly affects the sustainable economic development of local communities.

7. A. Salkić: „Djelovanje Europske Unije na razvoj gospodarstva u ruralnim krajevima“

Djelovanje Europske unije na razvoj gospodarstva u ruralnim krajevima The European Union“s contribution to economic development in rural areas Sažetak: U radu se ističe važnost djelovanja Europske unije na razvoj gospodarstva, turizma i dr. u ruralnim krajevima. Naime, Ruralni sektor vrlo je važan u zemljama kandidatkinjama i potencijalnim zemljama kandidatkinjama, kako u društvenom tako i u gospodarskom smislu. Većina građana tih zemalja živi u ruralnim područjima, u kojima ostvaruju osnovne prihode od poljoprivrede i ostalih ruralnih djelatnosti. Cijeli niz različitih aktivnosti ruralnoga razvoja provode u tim zemljama međunarodne organizacije poput EU-a, Svjetske banke i Ujedinjenih naroda. Proces pristupanja EU-u podrazumijeva razvoj kapaciteta zemalja kandidatkinja za uključivanje pravne stečevine u zakonodavstvo i njezinu provedbu, što uključuje i provedbu politike ruralnoga razvoja EUa. Europska komisija i ostala tijela u okviru ovog procesa na različite načine pružaju pomoć zemljama kandidatkinjama kako bi stekle potrebne kapacitete u području ruralnog razvoja. Glavni je cilj institucionalnog jačanja izgradnja kapaciteta modernizacijom i prilagodbom poljoprivrednog sektora te jačanje ruralnoga gospodarstva diverzifikacijom gospodarskih aktivnosti i ulaganja u infrastrukturu. Razvojni proces temelji se na modernizaciji poljoprivrede povećanjem posjeda i zamjenom rada kapitalom obično dovodi do znatnijeg smanjenja broja radnih mjesta u tradicionalno ruralnim, odnosno poljoprivrednim područjima zapošljavanja. To može dovesti do pritiska na ruralno tržište rada većeg broja niže kvalificiranih radnika s ograničenim vještinama i nižom pokretljivošću na tržištu rada.

8. B. Peran, K. Vukošić Popov, A. Banovac: „Značaj i uloga državnih potpora i pomoći u ruralnim krajevima“

Jedan od oblika državne intervencije su državne potpore, koje za cilj imaju poticanje neke ekonomske aktivnosti, sektora ili poduzeća. Prema Zakonu o državnim potporama državna potpora predstavlja stvarni i potencijalni rashod ili umanjeni prihod države dodijeljen od davatelja državne potpore u bilo kojem obliku koji narušava ili prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja stavljajući u povoljniji položaj određenog poduzetnika ili proizvodnju određene robe i/ili usluge, odnosno cjelokupnog kraja. Imajući u vidu naprijed navedeno može se konstatirati da se stvara diskriminacija, čime se iskrivljuje konkurenciju između primatelja potpora i onih koji djeluju na tržištu bez državne potpore/pomoći. Naime, konkurencija je iskrivljena ako nijedan sudionik na tržištu ne želi investirati u isti iznos uz iste mjere u poduzeće ili krajeve koje država podupire, što dakle država svojim potporama preusmjerava tijek investicija u one grane i poduzeća ili krajeve u koje privatni investitori ne ulažu. Država mora biti vrlo oprezna prema potporama, a ujedno EU-a se zalaže za državne potpore koje treba usmjeriti na područja čije tržište zakazuje odnosno gdje postoje tržišni neuspjesi. Davateljima državnih potpora smatraju se središnja tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, te svaka pravna osoba koja dodjeljuje državnu potporu, dok se korisnicima smatraju svaka pravna i fizička osoba koja sudjeluje u prometu roba i usluga, obavljajući gospodarsku djelatnost.

9. A. Marić, D. Slavica, D. Ramljak: „Analiza turističkih pokazatelja u Hrvatskoj prije i nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju“

Sažetak Hrvatski turizam ima veliki značaj za gospodarstvo, što se očituje ostvarenim turističkim prometom. Njegov značaj najevidentniji je u ukupnom bruto društvenom proizvodu (BDP) gdje zauzima visoki udio. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju rastu turistički pokazatelji što je u korelaciji sa velikim interesom turista s područja Europske unije. Svrha rada je analizom turističkih pokazatelja utvrditi utjecaj ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Slijedom dobivenih rezultata, ulazak Hrvatske u Europsku uniju pozitivno je utjecao na turističke pokazatelje. To je dokazano povećanjem broja dolazaka i noćenja turista, ali i preko ostvarenih prihoda od turizma.

10. V. Vinšalek Stipić, S. Jurić, A. Jakelić: „Traditional and Emerging Aspects of Value Added in Agriculture“

Value-added in agriculture is an important strategy for agricultural entrepreneurship and rural development. In developed agricultural economies, it is understandable that strong support is given to state programs to promote agriculture with added value to entrepreneurs and the community. However, in the practice of the national economy there are deficiencies in the definition of added value in agriculture, in practice we do not have a legal framework that establishes economic links between consumer and farmer preferences. Policies and grant award programs targeting value-added agriculture may be ineffective when assessing consumers' preferences, farmer's and property goals, and community development strategies. Similarly, farmers may be looking for inadequate resources and their benefits. Traditionally, value-added agriculture was associated with raw material processing. Over the years value-added options for farmers have expanded to increasing value through the identity characteristics of agricultural products – features that can not be physically seen, including local and organic labels. In fact, local food is currently a popular component of value-added agriculture. Many studies, publications and support have focused on measures to promote and support agriculture, but we can now talk about added value in agriculture. Often, these programs and publications have no harmonization in defining value-added in agriculture rather than assuming a common understanding based on previous knowledge. Definitions from different sources can be overly general, unclear, or even counterproductive, the value-added interpretations differ among stakeholders. Farmers, financiers, policy makers and researchers do not have a cohesion framework for analyzing the viability of value-added agricultural initiatives and their potential to achieve goals that are important for sustainable agriculture development. From the aforementioned problems in the inequality of evaluation and interpretation of value added in agriculture, it is necessary to define the framework for emphasizing the farmers' competitive advantages, value added practices in agriculture and the evolving consumer preferences in agricultural and food products.

11. V. Vinšalek Stipić, J. Grabić, T. Vujasinović: „Rural enterprise as a sustainable development strategy“

Rural development is more than ever associated with entrepreneurship. Entrepreneurship is an important driver for economic growth, productivity, innovation and job creation, and as a key aspect of economic dynamics. Rural entrepreneurship is generally defined as an entrepreneurship that emerges and develops in rural areas as a powerful factor of economic development. Institutions and individuals promoting rural development today see entrepreneurship as an important development strategy that could be the process of rural development. Growth and development of rural economy is an indispensable prerequisite for the development of a nation as a whole. The gap and inequalities of development between rural and urban areas need to be reduced or to increase the standard of living of people in rural areas. It is precisely rural entrepreneurship that responds to the mentioned problems of inequality in the development of individual regions. Rural entrepreneurship has important function in the sustainable development of the national economy and at the same time the economic progress of rural regions. Rural entrepreneurship is an important means of creating opportunities for self-employment in rural areas with low capital costs and increasing real income of the inhabitants of these areas. Rural entrepreneurship can be considered as one of the solutions for poverty reduction, migration, economic inequality and unemployment for the sustainable development of rural areas and the national economy.

12. M. Stipić, V. Vinšalek Stipić, S. Jurić: “Insurance coverage as a development factor with household farming enterprises in the Republic of Croatia“

The fundamental goal of this thesis is to determine the correlation between insurance coverage and the development of household farming enterprises in the Republic of Croatia. Economic, financial and social impact of insurance is covered in the first part of this thesis, keeping in mind five years has passed since the Republic of Croatia has entered the European Union and three years since new insurance legislation was put in place. Condition and development of household farming enterprises is presented afterwards. The main portion of this thesis clarifies in detail various insurance coverage forms for this particular insurance group. Emphasis is given to those insurance types that provide the best insurance protection from risks typical for household farming enterprises, covering personal insurance, property insurance and property related interests. Quality insurance coverage is a development factor to this particular insurance group which is especially evident in the thesis conclusion.

13. I. Talić: „Razvoj ruralnog turizma kroz ekonomiju doživljaja“

Razvoj ruralnih područja danas je kroz ekonomiju doživljaja neizostavan u poslovanju gospodarskih subjekata. Rastuća razina obrazovanja i općenito rast blagostanja, posebice u razvijenim zemljama, pridonose tranziciji ka post-materijalističkim društvenim vrijednostima ekonomije doživljaja. Promjene u društvenom okruženju imati će golem utjecaj općenito na razvoj turizma, jer relevantni pomaci uključuju pojavu „Novog turista“ koji je kupac doživljaja i priča, koji želi biti sudionikom, koji je fizički i intelektualno aktivan težeći vlastitom unapređenju bilo da je riječ o zdravlju, stjecanju novih vještina ili edukaciji. „Novi turist“ je informiran, izbirljiv, kritičan, pridaje važnost kvaliteti i mogućnosti izbora, nije vjeran gost, cijeni vrijednost za novac, a ne nužno niske cijene. To je pojedinac s izrazitom potrebom za samo-diferencijacijom, cijeni autentičnost i identitet te aktivnosti i iskustva koja pridonose učenju i osobnom razvoju, voljan je eksperimentirati, prisiljen je upravljati vlastitim vremenom, izrazito je ekološki i društveno osviješten. Proizvodi i usluge više nisu dovoljni jer klasična ekonomija temeljena na funkcionalnosti nekog proizvoda i/ili usluge zaista je prošlost. U okrilju globalizacije javljaju se nove paradigme u ekonomiji. Jedna od njih je ekonomija doživljaja, kao nova marketinška paradigma koja se fokusira na doživljaj visoke vrijednosti za kupca/gosta/posjetitelja i visokog profita za kreatora tog istog doživljaja. Razvoj turističkih aktivnosti u ruralnim područjima u posljednjih nekoliko godina je ubrzan, stoga vrlo je važno kako se kreiraju i nude doživljaji koji se treba učiniti što raznovrsnijim kako bi mogli privući veći broj turista.

14. A. Alfirević, L. Blažević, M. Vrdoljak, I. Ljubičić, Ž. Grgić: „Preliminarna analiza razvijenosti primjene triple helix modela u malim poljoprivrednim gospodarstvima Dalmatinske zagore“

Ovaj rad predstavlja analitički pristup kojim se žele utvrditi mogućnosti primjene modela Triple Helix u prehrambeno-poljoprivrednom sektoru dalmatinske zagore. Naime, ovaj se model već teorijski i praktično pokazao pogodan pri jačanju inovativnog kapaciteta subjekata maloga gospodarstva u manjim lokalnim sredinama koja imaju malu stopu gospodarskog rasta. Očekuje se da će Triple Helix model pokazati da ključ uspjeha počiva na sustavnoj suradnji institucija visokog obrazovanja, poslovnog sektora i vlade, koji zajedničkim instrumentima mogu potaknuti razvoj i inovativnost slabije razvijenih područja. Empirijski podaci o inovativnim projektima u malim gospodarskim subjektima prehrambeno-poljoprivrednog sektora, za potrebe rada, prikupit će se korištenjem dubinskog intervjua s poduzetnicima. Istraživački instrument je izrađen na temelju metodološkog okvira, preporučenog od strane OECD-a, a koji se sastoji od osam koraka, koji će biti prikazani u teorijskom dijelu rada. Rezultati kvalitativnog empirijskog istraživanja pokazat će relevantnost primjene modela Triple Helix u promatranom poduzetničkom kontekstu. Isto tako, preliminarni rezultati bi trebali pokazati postoji li sinergija i uključenost svih ključnih aktera lokalne zajednice u poticanju i jačanju inovativnosti te koji najčešći vid podrške koriste mali poduzetnici u realizaciji svojih razvojno-inovativnih agro-biznis projekata.

15. L. Laća Lakoš: “The introduction of euro and the inequality of income distribution in Slovenia, Slovakia and Lithuania“

This paper analyzes the impact of the introduction of the euro on the inequality of income distribution in three post transition countries, Slovenia, Slovakia and Lithuania. Slovenia introduced Euro on January 1, 2007. Slovakia, January 1, 2009 and Lithuania, January 1, 2015. years. The aim of the paper is to analyze the link between unequal distribution of income and the introduction of the euro in the given time interval. Inequality of income distribution is expressed in the countries of the European Union by the Gini coefficient and the Income quintile share ratio (S80 / S20). At the end of the paper, analysis and forecasts are being provided regarding possible effects of the introduction of the Euro in the Republic of Croatia on the inequality of income distribution.

16. M. Nakić, G. Bilić: „Accounting and management based on activity“

In modern business environment the main business objective is to achieve highest possible profit whilst maintaining expenses at the lowest possible level, all in order to maintain competitiveness, to put a product on the market and to maintain its market share. In order to accomplish this goal, an accounting method that identifies, tracks and assigns costs to business activities was developed (Activity Based Costing - ABC). This method implies cost tracking and cost allocation using cost drivers for each activity. This paper presents a methodology of using ABC to allocate overhead costs. This method starts with identification of activities and resources and afterwards a predetermined overhead rate for each activity is calculated.

SESIJA 3

Utjecaj IT sektora na razvoj gospodarstva u ruralnim krajevima

moderator: izv.prof.dr.sc. Marija Boban

TCR dvorana Veleučilišta „Marko Marulić“ u Kninu

1. V. Uroš, S. Jurić, T. Lojić: "Informatizacija u ruralnom razvoju"

Informatizacija je proces kojim se olakšava protok, spremanje i pristup informacijama, te bitno utječe na uspješnost upravljanja, omogućujući donosiocima odluka dobar pregled podataka potrebnih za donošenje odluka. Kako bi se potaknuo i ubrzao ruralni razvoj uz sva moguća sredstva posebna pozornost je usmjerena i na informatizaciju. U radu je prikazano stanje informatizacije poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj s posebnim fokusom na obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) kao nositelje ruralnog razvoja Dalmatinske zagore. Udio poljoprivrede u BDP-u Republike Hrvatske je drastično smanjen te iznosi 3% u 2017.g, samim tim su smanjena i onako mala ulaganja u informatizaciju u poljoprivredi. Uz pomoć EU fondova te utjecaja novih svjetskih trendova sve više se primjećuju ulaganja u razne projekte vezane za informatizaciju i info-sustave u poljoprivredi. Ministarstvo poljoprivrede razvija mrežu e-usluga za pomoć i savjetovanje, dok tvrtke iz ICT sektora razvijaju alate koji se koriste za senzorski nadzor, vođenje farmi te on-line rezervacije smještaja na gospodarstvima. Kako bi obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ostvarilo rast potrebno je da se osloni na informatizaciju, odnosno da uvođenjem informacijske tehnologije uz manju potrošnju ostvari veći dobitak. Rad upućuje na važnost primjene informatičkih alata koji unapređuju rad obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te samim tim pomažu ruralni razvoj.

2. S. Jurić, V. Uroš, M. Stipić: „Važnost e-poslovne inteligencije u poslovanju malih obiteljskih poduzeća“

Činjenica je da je u svim poslovnim subjektima, pa tako i onim najmanjima, prisutna poslovna inteligencija, samo toga jednostavno nismo svjesni. Razlog tome leži u konstantnom povezivanju poslovne inteligencije s velikim kompanijama s milijun odjela u kojima je proces donošenja poslovnih odluka daleko kompliciraniji i zahtjevniji. Najprihvaćenija definicija poslovne inteligencije istu predstavlja kao skup metodologija i koncepata za prikupljanje, analizu i distribuciju informacija uz pomoć različitih softverskih alata. Sukladno prethodnom, sasvim je jasno kako i malo obiteljsko poduzeće putem nekog softverskog alata može prikupljati podatke koje će analizirati i na temelju kojih će donositi važne poslovne odluke. Nevjerojatno je koliko puno informacija postoji, te koliko svako, pa i najmanje obiteljsko poduzeće posjeduje podatke ili informacije o svojim podacima koje može pretvoriti u izvor prihoda, samo treba pronaći ispravan način za to. Stoga u radu postavljamo pitanje zašto se to ne bi postiglo primjenom poslovne inteligencije? Danas je najveći izazov informacije iskoristiti na inteligentni način, no činjenica je da se u današnjem svijetu to najlakše može postići primjenom tehnologije. Sukladno tome, definira se recept primjene poslovne inteligencije kao sposobnosti shvaćanja i brzog snalaženja u novim uvjetima poslovanja u kojima se primjenom tehnologije informacije pretvaraju u valuta novog doba. Ujedno postavljamo pitanje važnosti e-poslovne inteligencije u malim obiteljskim poduzećima i može li se u današnjem svijetu zamisliti poslovanje bez mreže i specifičnostima internetskog poslovanja, neovisno o veličini poslovnog subjekta?

3. A. Gugić, A. Marić, D. Ramljak, J. Ramljak, R. Brkljača: „Administrativna korupcija kao oblik ugrožavanja sigurnosti ruralnog razvoja“

U radu će se na sustavan način analizirati pojavni oblici korupcije u državnoj administraciji, opisivat će se one nedozvoljene i kažnjive radnje koje čine "državni službenici" obnašajući dužnosti koje im je država povjerila. Kada ti službenici s ovlaštenjima postaju "stranački činovnici" tu prestaje svaka operativnost u zaštiti državnih interesa, stranačka stega stavlja se iznad države, "tajkuni" sponzoriraju stranačke vođe i zatvara se krug. Nadalje bit će riječi o korupciji kao obliku ugrožavanja sigurnosti kojom se narušavaju temeljne vrijednosti društvenih odnosa, jer se ugrožava vladavina prava, gubi povjerenje u javne institucije i državu, a time i pravednost, poštenje, ravnopravnost i osjećaj sigurnosti građana. Učinci administrativne korupcije kao oblika ugrožavanja sigurnosti ruralnog razvoja omalovažavaju i obezvrjeđuju vrijednosti strpljivog rada, štednje i poštenja koji predstavljaju temelj ruralnih vrijednosti. Takva administrativna korupcija sputava uspostavljanje poduzetničke klime i prihvatljive političke kulture, rastače moral i tradicionalne ruralne vrijednosti kao temelj svakog stabilnog društva i vodi društvo u siromaštvo i propadanje, jer se stječe dojam da se ništa ne isplati pošteno raditi. Administrativna korupcija obeshrabruje stvaralaštvo, poduzetništvo i ruralni razvoj, te potiče mlade i talentirane ljude na iseljavanje iz zemlje. Takvim se stanjem odbijaju potencijalni investitori, a korumpirane države uspijevaju privući samo špekulativni kapital, često prljavi novac koji treba "oprati" i prljave tehnologije koje nitko drugi neće. Zbog toga su okoliš i prirodna bogatstva u zemljama sustavne korupcije često nepovratna žrtva korumpirane vlasti koja misli samo na sebe i svoju kratkoročnu korist, a nemari za međugeneracijsku solidarnost i očuvanje prirodnih dobara.

4. A. Gugić, S. Jurić, V. Uroš, M. Čaćić, R. Brkljača: “Utjecaj migrantske krize na sigurnost ruralnog razvoja”

U radu se pojmovno analiziraju krize i krizna stanja i definiraju se pojedini oblici krize, kroz njihovu ovisnost u odnosu na situaciju u kojoj se javljaju kao faktor koji remeti normalni život i rad u razvoju određene zajednice. Migrantsku krizu kao mogući utjecaj na ruralni razvoj u ovom radu smo okarakterizirali kao nacionalnu, regionalnu i međunarodnu situaciju u kojoj se javlja prijetnja prioritarnim vrijednostima, interesima i ciljevima. Jednako tako utjecaj ove krize promatramo kroz potrebu dodatnog angažiranja snaga u odori, ljudstva i resursa radi prevladavanja mogućih negativnih utjecaja na ukupnu sigurnost, pa tako i moguće ugrožavanje odnosa u gospodarstvu kroz ruralni razvoj. Nadalje u radu analiziramo sigurnosno zanimljive događaje koji su uvjetovani migrantskom krizom i koji brzo slijede jedni druge, te značajno povećavaju utjecaj na ugrožavanje svih oblika sigurnosti iznad prihvatljive razine, te povećava mogućnost izazivanja nasilja prema sigurnosnom sustavu. Migrantsku krizu kao međunarodni problem analiziramo kroz niz interakcija između vlada suverenih zemalja u regiji po pitanju zaoštavanja odnosa i mogućeg konflikta, koji može dovesti i do ozbiljnijeg sukoba, zbog iziskivanja potrebe uključivanja i raspoređivanja postrojbi oružanih snaga. O karakteru migrantske krize i njenom mogućem utjecaju na sigurnost ruralnog razvoja govorimo kroz moguće prijetnje, iznenađenja, hitnost postupanja, nesigurnost, vremenski pritisak i uzrokovanje vrste i intenziteta mogućeg nasilja. Nadalje u radu se nude praktična rješenja za odgovarajuće postupanje u takvim kriznim situacijama, po standardiziranim pravilima i postupcima. Cilj nacionalnog sustava sigurnosti za upravljanje migrantskom krizom proizlazi iz činjenice da je ruralni razvoj nacionalni projekt, a migrantska kriza je nacionalno pitanje očuvanja nacionalnog reda i mira. U nacionalnom kontekstu, primarni cilj vlade u pravilu je zaštita državnih interesa ruralnog razvoja i njenih građana.

5. A. Gugić, S. Jurić, V. Uroš, R. Brkljača: „Prijevarena kao pojava oblik ugrožavanja sigurnosti ruralnog razvoja”

U ovom radu prijevaru promatramo kao oblik ugrožavanja sigurnosti, s obzirom na svoju učestalost i masovnost u poslovnom svijetu i poduzetničkim aktivnostima. U forenzičnom smislu prijevaru ćemo analizirati kao pojavne oblike kriminalnih događanja koje se negativno odražavaju na poduzetničke aktivnosti, pa tako i na ruralni razvoj. Njena pojava značajno utječe na kvalitetu demokracije u društvu, razvoj poduzetništva, ali i na ruralni razvoj društva. Prijevarena ima negativan utjecaj na pojedince, organizacije, poduzeća i zajednicu u cjelini. Govorit ćemo o učestalim oblicima prijevaru u poslovnom svijetu, međusobnim odnosima, važnim čimbenicima i utjecajima na ruralni razvoj. Nasuprot pojavnim oblicima prijevaru bit će riječi o poslovnoj sigurnosti za djelovanje u novim organizacijskim uvjetima, gdje su obuhvaćena temeljna znanja o pojmu, sadržaju, modelu, procesu i sustavu "business intelligence"-a. Poslovnu sigurnost u ovom radu promatramo kao sastavni dio poduzetništva, poslovne kulture i poslovne politike, te njenu ulogu u sinergiji s internom revizijom u sprječavanju pojava oblika prijevaru. U tom kontekstu, postavljamo sljedeća istraživačka pitanja: na koje vrste prijevara najčešće nailazimo u projektima ruralnog razvoja, koji su čimbenici koji dovode do prijevarenih radnji, koji su načini otkrivanja prijevaru, te koja je uloga eksternih revizora u otkrivanju prijevara. Također će se razmatrati odgovornosti menadžmenta, interne revizije i odbora za sigurnost u sprečavanju i otkrivanju prijevara. Dakle, predmet istraživanja se odnosi na procjenu učestalosti, okolnostima i vrstama prijevara, sigurnosnim rizicima, pojavama i stanjima uvjetovanim prijevarama na štetu ruralnog razvoja, te mogućim načinima prevencije.

6. D. Rendulić, T. Urem: „Suvremeni informatički alati i poslovna inteligencija u funkciji razvoja e-uprave (e-governmenta)“

U ovom radu autori daju kratak prikaz i pojmovna pojašnjenja osnovnih pojmova vezanih za poslovnu inteligenciju pomoću suvremenih informacijskih tehnologija te njen prikaz u odnosu na javnu upravu. Razvoj suvremenih informacijskih tehnologija značajno ubrzava razvoj sposobnosti rješavanja poslovnih problema odnosno poslovne inteligencije. Iako je razvoj inicijalno započeo u gospodarstvu pod pritiskom održanja poslovanja kroz razvoj konkurentskih prednosti optimalizacijom korištenja unutarnjih resursa, a potom razumijevanja tržišnih kretanja i njihovog predviđanja, taj koncept se sve više koristi u upravljanju društvenim zajednicama. Upravljanje društvenim zajednicama u EU pomoću suvremenih IT naziva se e- javna uprava (e-government), a razina njene razvijenosti prikazuje indeksom razvijenosti e-javne uprave koji se zasniva na tri sastavnice: indeksu online usluga, indeksu telekomunikacijske infrastrukture i indeksu ljudskog kapitala. Pojednostavljenje i ubrzavanje upravnih, sudskih i drugih javnih postupaka javne uprave zasigurno dovodi do lakšeg poslovanja, ali se prethodno mora razviti poslovna inteligencija kojoj je infrastruktura sredstvo a ne smisao postojanja. Institucionalni uvjeti tako neposredno utječu na odaziv u realnom vremenu stvarajući konkurentnu klimu za entitete u dohvat. Percepcija složenosti i troškovne intenzivnosti postupaka javne uprave u Republici Hrvatskoj pokazuje da postoji prostor i obveza optimalizacije kroz razvoj poslovne inteligencije pomoću suvremenih IT.

7. V. Vinšalek Stipić, S. Jurić, M. Stipić: „The effects of social networks to increase revenues of small family business“

Every family business has the intention of attracting customers with quality products and services and creating an impression of the economy on the one hand, which on the one hand keeps on the tradition and on the other hand, it provides accessibility to the 21st century. As a modern customer is impatient and wants to get everything with one mouse click and small family business adapt to new customer needs and increasingly using digital technology enter the world that was once only reserved for "big players". The fact is that the consumer is modern and can not manipulate it, but only adapt to their needs. Consequently, based on these information, the style of family farm operations is changed in terms of spending time and money in creating a fast and efficient link with customers. Today, one of such links is providing social networks. Social networks enable increase income nearly every business entity. But the question is how many social networks influence the possibility of increasing the income of a small family business? It is precisely the question of the foundation of this work. The paper focuses on the linkage between the increase revenues of small family business and social networking. Today, social networks are emerging in the process of improving the market position of large companies, but how much they really are in the implementation of the same goals from the aspect of a small family business. Key words: Small family business, digital technology, social networks, increase revenue

POSTERI

**Poster sekcija (poster izloženi u atriju
dvorane Studentskog doma „fra Lujo Marun“:**

1. T. Svalina, M. Šarolić, Ž. Delić, A. Sladić, M. Šuste: „Utjecaj maceracije sorte Debit na senzorska i kemijska svojstva vina“

U Dalmaciji su se vina sorte Debit (tzv. žutine) uvijek cijenila i pila samo nedjeljom i u izuzetnim prilikama, te su se proizvodila (kao i crna vina) vrenjem masulja, pa otuda njihova jantarna boja. Maceracija bijelog masulja stalno mijenja trendove, od jako nepoželjnog do neizostavnog procesa vinifikacije bijelih vina. Cilj ovog rada je utvrditi kako će različite vrste (vrijeme trajanja) maceracije grožđa sorte Debit, utjecati na vrijednosti pojedinih kemijskih i senzorskih parametara vina.

U radu su provedena tri tretmana različitog trajanja maceracije: 5 sati (predfermentativna), 3 dana (predfermentativna+fermentativna), te 14 dana (predfermentativna + fermentativna). Kratka

predfermentativna maceracija je dala lagano, svježije vino sa izraženom voćnošću. Vino je imalo najniži pH i najvišu ukupnu kiselost, te najniži udjel ukupnih fenola i ekstrakta.

Maceracija vina od 14 dana je dala vino sa najizraženijim karakteristikama, puno, ekstraktno, sa jako izraženom trpkošću. Ovo vino je imalo najviši ukupni ekstrakt, ukupne fenole, pH, te vezani SO₂. Maceracija vina od 3 dana je dala vino stilski između druga dva vina, imalo je najnižu hlapivu kiselost i vezani SO₂. Uporabom odgovarajućih tehnoloških postupaka mogu se proizvesti kvalitetna fermentativno macerirana bijela vina. U daljnjem radu je potrebno istraživati i razvijati različite tehnološke metode maceracije, kako bi se unaprijedila tehnologija proizvodnje maceriranih bijelih vina.

2. Lj. Nanjara, V. Bosanac, A. Pamuković: „Prehrana stanovnika ruralnih područja Imotske krajine sredinom 20. Stoljeća“

Tradiciju i gastronomske običaje uvelike određuje gospodarstvo, društvene i povijesne odrednice, te religija. Ovim radom istražena je prehrana stanovnika Imotske krajine koja je bila uobičajena sredinom 20. stoljeća među seoskim stanovništvom. Imotska krajina, smještena na jugu Republike Hrvatske: u kontinentalnom, pretežito ruralnom, dijelu Splitsko-dalmatinske županije, razvila je svoje značajke koje se ogledaju kako u odabiru namirnica i vrsti jela, tako i u načinima njihove pripreme i prigodama konzumiranja. Seljaci su većinu namirnica stvarali na svojim obiteljskim posjedima, vlastitim radom, tako da je jelovnik bio jednostavan, s nekoliko vrsti namirnica. Koje su oblikovale i jednostavne jelovnike. Način spremanja namirnica bio je uglavnom na otvorenom ognjištu koje je bilo središte ne samo kuhinje već i mjesto funkcioniranja i kohezije cijele obitelji. Značajno mjesto u prehrani imale su namirnice bogate škrobom poput palente, koja se konzumirala gotovo svakodnevno, pšeničnog i raženog kruha pečenog ispod saća te krumpira (obično kuhanog ili pečenog s korom u lugu). Osim toga, pripremale su se kaše od kukuruznog i ječmenog brašna te kuhana pšenica. Od povrća se često, tijekom cijele godine konzumirao svježi i kiseli kupus te raštika, a jelovnik su nutritivno obogaćivale samonikle jestive trave (divlje zelje). Nadalje, prednost se davala nemasnim izvorima bjelanjčevina (grahu i slanutki), dok se meso konzumiralo rijetko. Put do stola, obično četvrtkom, nedjeljom i blagdanom, pronalaze ograničene količine piletine, govedine, kozletine, janjetine te svinjetina. Pozitivna značajka mediteranske prehrane su i fermentirani mliječni napitci, od kojih se u Imotskoj krajini konzumiralo kiselo mlijeko. Odmak od mediteranske prehrane očituje se kroz prisutnost svinjske masti. Nažalost, voće na jelovniku nije bilo svakodnevno, već sezonski, što bi se u današnje vrijeme okarakteriziralo kao element neuravnotežene prehrane. Prehranu tijekom posebnih prigoda i blagdana karakterizirale su drugačije namirnice, a jela su imala sezonski i vjerski karakter. Riba se konzumirala tijekom posta. Za Božić se nudila juha, sarma, pohana piletina i svinjetina. Između ostalog, jela su se jela za Uskrs. Svinjokolju su obilježavali jetrica, palenta i kiseli kupus. Neke namirnice su se konzumirale iznimno rijetko. Tako je pršut pridonosio svečanosti vjenčanja. Slastice su se pripremale rijetko, uglavnom uštipci posuti šećerom. Suvremeni način života potisnuo je ovakav način prehrane, te bi češćom konzumacijom mahunarki, povrća i neprerađenih žitarica uz manju zastupljenost mesa (manji unos zasićenih masti i kolesterola uz povećani udio vlakana, folata, vitamin B-kompleksa te magnezija i kalcija) prehrana modernog čovjeka učinila bi pozitivan pomak.

3. Jonathan E. Meeker, Z. Lišnić, B. Dorbić, E. Friganović, Ž. Španjol, Z. Bogevska: „Mogućnosti uporabe nekih jestivih submediteranskih autohtonih i alohtonih vrsta za održive dekorativne vrtove na kršu“

U novije vrijeme zbog suvremenog načina života i troškova održavanja u gradskom i prigradskom okruženju na submediteranu smanjila se brojnost i veličina „klasičnih“ vrtova s ukrasnim biljem. Ipak, u zadnje vrijeme mogli bismo reći da raste trend osnivanja „samo-održivih“ vrtova i misija kako očuvati biološku raznolikost na krajobraznim površinama. U ovom radu se razmatraju mogućnosti primjene i opisuju neke jestive alohtone i autohtone vrste za održive vrtove na submediteranskom kršu. Cilj rada je odabrati adekvatne biljne vrste da budu dekorativne i iskoristive za ljudsku ishranu (kao voće, povrće, ljekovito i aromatično bilje). Obrađuju se vrste iz različitih porodica: Aliaceae, Asparagaceae, Berberidaceae, Brassicaceae, Cactaceae, Cupressaceae, Campanulaceae, Ericaceae, Lamiaceae, Liliaceae, Orchidaceae, Portulacaceae i Rosaceae. U nekim vrtovima na submediteranu tako se mogu pronaći divlje jagode, maline ili kupine koje se mogu lijepo ukomponirati na ukrasnu kamenjaru ili na ukrasnu gredicu. Aromatične i ljekovite vrste: kadulja, lavanda, smilje, ružmarin, timijan, paprena metvica, ružmarin i slično. Itekako su poželjne u formiranju održivih vrtova na kršu. U ukrasnoj hortikulturi česta je primjena vrsta s krša (osobito onih nižeg rasta) i na dekorativnim kamenjarama u vrtovima ili na nekim drugim krajobraznim površinama. Određene biljne vrste s većih nadmorskih visina se ne mogu zbog loše prilagodbe na agroekološke uvjete uzgajati u nižim područjima. U nekim planinskim područjima česti su primjeri uporabe alpinetuma koji se uređuju sa vrstama s viših nadmorskih visina.

4. E. Friganović, K. Šimatović, B. Dorbić, M. Šarolić: „Ponašanje i stavovi studenata Veleučilišta "Marko Marulić" u Kninu o konditorskim proizvodima“

U radu su ispitani ponašanje i stavovi studenata Veleučilišta "Marko Marulić" u Kninu o sljedećim konditorskim proizvodima: bombonskim i srodnim proizvodima (BSP), čokoladnim proizvodima (ČKP) i proizvodima sličnim čokoladi (PSC), krem proizvodima (KP) i brašno-konditorskim proizvodima (BKP). Ispitivanje je provedeno od 19. do 26. siječnja 2016. godine putem otisnutog anketnog upitnika među studentima koji su dobrovoljno pristali na sudjelovanje, a ispitanicima je omogućena anonimnost. U istraživanju je sudjelovalo 40 ispitanika (30 Ž, 10 M) u dobi od 19-25 godina. Korištena su pitanja zatvorenog tipa koja su obuhvatila opće podatke, te podatke o ponašanju i stavovima studenata o konditorskim proizvodima. Dobiveni podaci obrađeni su jednovarijantnim analizama podataka. Rezultati ispitivanja pokazuju da BSP ne konzumira 26,67 % ispitanika i 10,0 % ispitanika, a 60,0 % konzumira ih barem jednom dnevno. ČKP ne konzumira 26,67 % ispitanika i 20,0 % ispitanika, a 57,5 % konzumira ih barem jednom dnevno. PSC ne konzumira 7,5 % ispitanika, a 32,5 % konzumira ih barem jednom tjedno. KP ne konzumira 20,0 % ispitanika, a 40,00 % konzumira ih barem jednom tjedno. BKP ne konzumira 10,0 % ispitanika, a 40,0 % konzumira ih barem jednom tjedno. Na odluku o kupnji/konzumaciji konditorskih proizvoda najviše utječe raspoloženje kupca (82,5 %), a na izbor utječu kvaliteta (52,5 %) i cijena proizvoda (42,5 %).